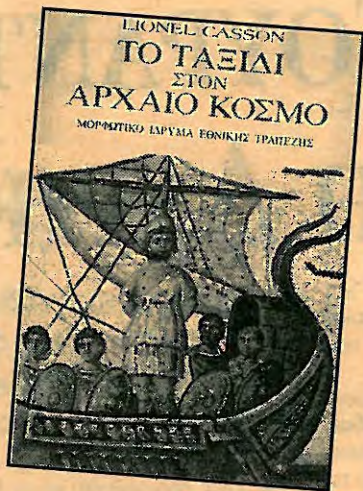

Το ταξίδι στον αρχαίο κόσμο

Lionel Casson,

μτφρ. Λίνα Σταματιάδη,
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ
ΤΡΑΠΕΖΗΣ, Αθήνα 1995, 492 σελ.

«**Κ**άνουμε ταξίδια και διασχίζουμε θάλασσες, αναζητώντας αυτά που απαξιούμε να τα κοιτάξουμε όταν είναι μπροστά στα μάτια μας. Κι αυτό, είτε γιατί η φύση έτσι κανόνισε τα πράγματα ώστε να κυνηγάμε το μακρινό και να μένουμε αδιάφοροι σ' αυτό που είναι δίπλα μας, είτε γιατί κάθε επιθυμία χάνει την αξία της όταν ικανοποιείται εύκολα ή ακόμα γιατί αναβάλλουμε την επίσκεψη σε κάπ με τη σκέψη ότι μπορούμε να το δούμε όποτε θελήσουμε...».

Αυτά έγραφε ο Πλίνιος ο Νεότερος στις αρχές του 2ου αιώνα μ.Χ. Σαν τους Νεοϋρρκεζούς που έχουν ανέβει στον Πύργο του Αίφελ, αλλά ποτέ στο Εμπάιρ Στέπ Μπίλνινγκ, ο αρχαίος περιηγητής λατάρουσε κάθε τι εξωπικό και μακρινό. Και πήγαινε να το βρει, όπως αποκαλύπτει ο Πλίνιος, κυρίως σε τρεις περιοχές: στην Ελλάδα, στη Μικρά Ασία και στην Αίγυπτο...

Βασισμένη στις αρχαίες πηγές -απ' όπου παρατίθενται άφθονα αποσπάσματα- αλλά και σε πρότυπα έργα που αντλούν το υλικό τους από φιλολογικές, αρχαιολογικές, επιγραφικές, παπυρολογικές και νομισματικές πηγές, η μελέτη του Lionel Casson (ομότιμος καθηγητή Κλασικής Φιλολογίας στο πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης) θεωρείται η μόνη «πλήρης» για τα ταξίδια στους αρχαίους χρόνους. Χρονολογικά, «αρχίζει από τις μετακινήσεις που καταγράφονται στις αιγυπτιακές επιγραφές της εποχής του Αρχαίου Βασιλείου και φτάνει ως τα ταξίδια των χριστιανών προσκυνητών από τον 4ο ως τον 6ο αιώνα μ.Χ.». Θεματικά καλύπτει όλο το φάσμα του ταξιδιού -«κίνητρα» και «μηχανισμοί» της μετακίνησης- και κυρίως τη «φύση» του αρχαίου τουρισμού.

Στο πρώτο μέρος του βιβλίου «Εγγύς Ανατολή και Ελλάδα», ο μελετητής παρακολουθεί από το 3000 π.Χ. έως το 500 π.Χ. τον τρόπο με τον οποίο χαράσσονται σταδιακά οι βασικές διαδρομές στα ταξίδια του αρχαίου κόσμου και επισημαίνει την πρώτη εμφάνιση του περιηγητή -του «ταξιδιώτη για χάρη του ταξιδιού»- «ανάμεσα στους τακτικούς πελάτες των θαλασσινών και των χερσαίων δρόμων, τους επίσημους απεσταλμένους και τους εμπόρους...».

Με τη μετατόπιση του κέντρου βάρους του αρχαίου κόσμου από την Περσία και την Εγγύς Ανατολή στην Ελλάδα των κλασικών χρόνων (500 π.Χ. - 300 π.Χ.), ο Casson διαπιστώνει ότι τα ταξίδια εντός και εκτός Ελλάδος «δεν είναι ούτε εύκολα ούτε ιδιαίτερας ευχάριστα», εξαιτίας των κακών δρόμων, της ελλειψής πανδοχείων, της ύπαρξης ληστών, της εξάρτησης των θαλάσσιων δρομολογίων από τους εμπόρους, των επιθέσεων πειρατών. Φαίνεται, όμως, ότι ο πρώτος ταξιδιωτικός συγγραφέας που έμεινε στην Ιστορία, ο Ηρόδοτος, αφηφά τις αντιδρόστιες, και γίνεται με τη γραφή του «ο τέλειος σύντροφος κάθε περιηγητή». Έτσι, ο Casson του αφιερώνει ξεχωριστό κεφάλαιο προτού περάσει στο δεύτερο μέρος του έργου «Το ταξίδι στους ρωμαϊκούς χρόνους», εποχή για την οποία διαθέτει και τις περισσότερες πληροφορίες, όπως γίνεται ανυληπτό από τον αναγνώστη, για τα είδη των ταξιδιωτών, τις αιτίες που τους παρακινούσαν στο ταξίδι, τους τρόπους ταξιδιού τους, τις επισκέψεις τους.

Από τη στιγμή που το εμπόριο και τα ταξίδια πήγαιναν πέρα από τα σύνορα της αυτοκρατορίας, η έννοια του ταξιδιού διευρύνεται κι αρχίζει να διαγράφεται ο τουρισμός.

Στο τρίτο μέρος του βιβλίου «Τουρίστες και τουρισμός των ρωμαϊκών χρόνων», ο Casson απαντά σε μια μεγάλη σειρά ερωτημάτων: Πώς καθορίζονταν τα συνθησιμένα δρομολόγια και οι τουριστικές περιοχές. Πώς οργανώνονταν τα ταξίδια και πώς προετοιμάζονταν οι πόλεις -με τους αγώνες και τις διαδρομές τους- να υποδεχθούν τον ταξιδιώτη. Τι προσέφεραν οι αγορές των πόλεων. Ποιες οι αγοραστικές συνήθειες του Έλληνα ή του Ρωμαίου ταξιδιώτη και ποιος παράγοντας περιόριζε την αγοραστική μανία. Ποιες οι αρετές ενός συντάκτη ταξιδιωτικού οδηγού. Πώς ο αρχαίος ναός έφτιασε να χρησιμεύει για μουσείο και έκθεση έργων τέχνης και πως, αργότερα, ο 16ος αιώνας είδε τη... χαραυγή του σύγχρονου μουσείου. Πως αλλάζει ο τουρισμός μετά τους ρωμαϊκούς χρόνους. Ποιοι οι κίνδυνοι των χριστιανών ταξιδιωτών κατά τη βασιλεία του Κωνσταντίνου. Πώς προωθήθηκε η δημιουργία «βασιλειάδων», δηλαδή ξενώνων για τους χριστιανούς.

Προς διευκόλυνση του μέσου αναγνώστη, ο Casson συντάσσει σύντομες ιστορικές εισαγωγές στις περιόδους στις οποίες αναφέρεται, δεν επιβαρύνει τις σελίδες με υποσημειώσεις, επισκάπτει ωστόσο τη βιβλιογραφία κατά κεφάλαια στο τέλος και κυρίως, καταφέρνει να συνθέσει «ένα ανάγνωσμα μυθιστορηματικής υφής», όπου η ζωντανή αφήγηση «ρέει απρόσκοπτα».